

ZORA ŽAGAR (1950–2007)

21. maja 2007 je po dolgi bolezni umrla Zora Žagar, muzejska svetovalka v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« Piran.

Rodila se je 6. novembra 1950 v Ljubljani. Študij etnologije in umetnostne zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani je z diplomom zaključila leta 1977. Poleti leta 1978 se je kot kustosinja zaposlila v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« Piran. Njeno plodno in kreativno delo v tej ustanovi je trajalo skoraj četrto stoletje. Področje njenega dela je obsegalo tradicionalne obrti in gospodarske dejavnosti, povezane z obmorskim prostorom: zasebno ribištvo, pomorske obrti, oljarstvo in solinarstvo. Najprej se je posvetila raziskovanju morskega ribištva: ob vseh raziskovalnih metodah je zlasti veliko pozornosti posvečala delu na terenu, z informatorji, ko je ob predmetih za muzejsko zbirko pridobivala tudi izjemno pomembne podatke; uspelo ji je zapisati in ohraniti marsikatero znanje o starih obrteh, običajih ipd., ki bi sicer utonili v pozabo. Rezultate svojih raziskav je objavljala v strokovnih publikacijah in jih širši javnosti predstavila na dveh razstavah, in sicer leta 1882 in 1985. Od leta 1979 je zbirala material za postavitev stalne etnološke zbirke v obnovljeni Tonini hiši v Svetem Petru. Zamisel je realizirala v letih 1982 in 1983 z rekonstrukcijo starega oljčnega mlina v pritličju ter prikazom tradicionalnega kmečkega bivališča iz 18. in 19. stoletja v nadstropju. Leta 1985 je etnološko zbirko dopolnila s katalogom. Z raziskovanjem oljkarstva in dopolnjevanjem etnološke zbirke se je ukvarjala tudi pozneje. Sodelovala je na različnih strokovnih posvetovanjih, objavljala strokovne članke, sodelovala v interdisciplinarnem projektu prenove starega mestnega jedra Izola ipd. Največ dela pa je posvetila solinarstvu: ostanki starih Piranskih solin v južnem predelu Sečoveljskih solin so postali njena poklicna ljubezen. Med prvimi je spoznala, da se v solinah tesno prepletajo tako premična in nepremična kulturna dediščina kot tudi specifična naravna dediščina. Zavedala se je, da varovanje starih solin ne more biti uspešno brez resnega interdisciplinarnega pristopa. V tej smeri je tudi delovala: trudila se je sodelovati z vsemi, ki so bili kakor koli – po strokovnem delu, delovno ali ljubiteljsko povezani s tem prostorom. Njeno aktivno delo v solinah se je začelo leta 1983, ko je začela oblikovati zamisel o postavitvi muzeja solinarstva v avtentično okolje starih Piranskih solin. Sledilo je živahno strokovno dogajanje, kjer je imela ključno vlogo: leta 1984 okrogla miza o Sečoveljskih solinah, v letih 1984 in 1985 inventarizacija kulturne dediščine v solinah Fontanigge s sistematičnim pregledom in dokumentacijo ostankov solinarske materialne kulture. Rezultati tega obsežnega dela so bili prikazani leta 1987 na interdisciplinarni razstavi z naslovom »Sečoveljske soline včeraj, danes, jutri«. Na razstavi je bila prvič predstavljena celostna podoba solin: od življenja in dela solinarjev v različnih časovnih obdobjih do premične in nepremične materialne dediščine, vključena je bila tudi naravna dediščina. Razstava je pomembna tudi zato, ker je javnosti prvič predstavila lokacijo prihodnjega muzeja solinarstva v opuščenih solinah Fontanigge, ob kanalu Giassi. Katalog k razstavi je izšel leta 1988. Pomorski muzej »Sergej Mašera«

Zora Žagar. Fototeka Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran

je leta 1989 za razstavo prejel Murkovo nagrado.

Projekt muzeja solinarstva na prostem se je začel uresničevati leta 1989. Do danes so bile obnovljene tri solinske hiše, dve solni polji s pretočnim sistemom, deli bregov kanala z zapornicami, zgrajen je bil pristajalni pomol ob ustju kanala Giassi. V dveh hišah sta stalni etnološki zbirki, nastali pod njenim strokovnim vodstvom: ena je po vsebini rekonstrukcija notranjosti solinske hiše, druga prikazuje zgodovinski oris solinarstva v severnem Jadranu. V eni od obnovljenih hiš so našli svoj prostor udeleženci mladinskih delavnic in delavci na muzejskih solnih poljih. Ob odprtju prve zbirke v obnovljeni solinski hiši leta 1991 je izšel muzejski katalog. Ni sodelovala le pri postavitvi muzejskih zbirk, bila je prisotna ves čas: spremljala je obnovo stavb, solnih polj ipd. Neprecenljivi so bili njeni strokovno sodelovanje, nalezljivi entuziazem in optimizem, s čimer je v težkih trenutkih vzpodbujala vse sodelujoče. Zora je bila duša tega projekta, polna načrtov, zamisli, vedno pripravljena sodelovati in pomagati. Velik obisk, poletne mladinske delavnice in drugo živahno dogajanje dokazujejo uspešnost projekta, ki je postal tudi mednarodno priznan: leta 1994 je Muzej solinarstva kandidiral za naziv Evropski muzej leta, kjer se je uvrstil na visoko deseto mesto, leta 2004 pa je prejel medaljo Evropske unije v sklopu programa Europa Nostra 2003. Zora je bila ena od pobudnic in glavnih sodelavk Phare projekta ECOS – OUVERTURE – ALL ABOUT SALT – ALAS, v katerem so med letoma 1998 in 2002 sodelovali Grčija, Slovenija, Bolgarija in Portugalska. Projekt je bil preobrat in velik korak naprej v načinu razmišljanja o varovanju in revitalizaciji tradicionalnih solin. Partnerji projekta so si zastavili cilj vzpostaviti temelje lokalnega ekonomskega razvoja, ki bi izhajal iz kulturne dediščine tradicionalnega solinarstva. Veliko dela je vložila v pripravo razstave o Sečoveljskih solinah (2002) in v reinventarizacijo kulturne dediščine solin Fontanigge, na temelju katere sta nastala kulturnovarstvena elaborata za soline Fontanigge in kanal Giassi (2003). Žal pa je bila kulturna dediščina Sečoveljskih solin, predvsem pa njihovega južnega predela, vse bolj ogrožena. Zato je javno, nenehno in nedvoumno izražala svoje strokovno prepričanje o nujnosti ohranitve Sečoveljskih solin v njihovi celovitosti. Tudi boleča osebna izguba in bolezen je nista odvrnili od opravljanja izbranega poklicnega poslanstva. Z Zoro smo izgubili dobro strokovno delavko in dragoceno kolegico.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 5. 6. 2007